

REPORTATGE

VIATGE D'ANADA I TORNADA

Estols de cigonyes ens sobrevolen dos cops l'any durant la seva migració

Estols de cigonyes sobrevolen les nostres comarques dues vegades l'any durant la seva migració; a finals d'hivern direcció nord i a l'estiu cap al sud. Alguns grups es paren al captard per passar la nit i reprenen el vol l'endemà. És en aquest moment quan les podem observar de prop i llegir les anelles per saber-ne més informació.

Text: Bet Font i Joan Aymerich
Fotografia: Xevi Rifà, Martí Franch, GACO i Jordi Pareja

Milions d'aus migren cada any d'un punt a l'altre del planeta, per trobar menjar i millors condicions climàtiques per viure, travessant deserts i muntanyes, mars i oceans. A les nostres comarques hi ha ocells que vénen a passar l'hivern; altres arriben a la primavera per criar aprofitant el bon temps; i altres, hi són de passada. La cigonya blanca és una de les espècies que a les comarques centrals de Catalunya només la veiem en pas, durant la migració. Majoritàriament, les cigonyes passen l'hivern a l'Àfrica i crien al centre i nord d'Europa. Tot i que també hi ha grups que ja no migren perquè s'han assentat en punts de la península Ibèrica, incloent-hi algunes comarques catalanes, com les de ponent o l'Empordà.

Les cigonyes blanques migren en grup. La mida dels estols és molt variable. Poden ser de pocs exemplars o d'alguns centenars. A mesura que van avançant en el camí, acostuma a passar que s'ajunten diversos estols i és per això que arriben a ser més nombro-

sos. També hi poden afectar les condicions meteorològiques, que poden frenar i "acumular" els grups en punts concrets on s'hagi desenvolupat una tempesta. El 23 d'agost de 2014, per exemple, a Vic va parar un grup de més de 1.200 individus.

La migració de les cigonyes es produeix durant el dia. Volen en el que s'anomena vol planat, que es basa en la utilització dels corrents tèrmics ascendents de l'atmosfera per desplaçar-se sense necessitat de batre les ales constantment i d'aquesta manera reduir les despeses energètiques de la migració. Les veiem arribar abans de la posta de sol. Quan tenen intenció de parar, el grup va fent cercles per observar la zona, i quan es decideixen, van baixant totes distribuint-se en llocs elevats, com ara campanars, xemeneies, teulades, antenes, arbres alts o torres elèctriques. Així passen la nit protegides de possibles depredadors. Al matí, quan es fa clar, de mica en mica van marxant d'aquests indrets per ajuntar-se totes en algun camp proper. Allà, s'arreglen les plomes i "pasturen" una mica (s'alimenten d'una gran varietat d'animals, inclosos insectes, peixos, amfibis, rèptils i petits mamífers i ocells). Quan el sol comença a escalfar, aixequen el

vol aprofitant les primeres tèrmiques. Primer fent cercles i després agafant velocitat en línia recta cap a la seva destinació.

En les localitats on nidifiquen les cigonyes hi ha entitats que, amb finalitats científiques, posen anelles als polls (al niu) per tal de poder-les "seguir" durant les seves migracions, i conèixer els seus hàbits i característiques. Cada país o regió té un tipus d'anelles distintiu amb uns codis propis que permet diferenciar-les. Són anelles que es posen a la tibia i es poden llegir a distància, amb telescopis terrestres.

Des de fa anys, el Grup d'Anellament de Calldetenes – Osona es mobilitza quan un grup de cigonyes para en algun indret de la comarca. Compten els individus i es llegeixen el màxim d'anelles de lectura a distància. Després s'entra la informació en portals web d'entitats que centralitzen i coordinen les dades a escala europea. En la migració prenupcial (cap al nord), els primers grups de cigonyes acostumen a arribar a finals de gener i els més tardans passen a finals d'abril. I en la migració postnupcial (cap a l'Àfrica), comencen a passar a mitjans d'agost (tot i que aquest any, un grup nombrós va parar el 4 d'agost) fins a principis d'octubre. En aquests grups de l'estiu, es poden diferenciar els individus adults, amb bec de color vermell, dels

juvenils, amb bec de color negre.

Anualment a Osona es comptabilitzen cap a 3.000 cigonyes entre les dues migracions. D'aquestes, menys d'un 30% porten anella, i no sempre s'aconsegueix llegir-les totes. Entre tots els grups observats des de febrer de 2010 fins a la primera setmana d'agost de 2018 s'han pogut llegir 2.730 anelles, de 2.500 individus diferents. S'han detectat algunes cigonyes que han parat a la comarca fins a 3 vegades.

D'on venen les cigonyes

Gràcies a les anelles de lectura a distància que porten algunes cigonyes podem saber on han nascut, atès que han estat anellades mentre eren al niu als països del centre i nord d'Europa. Cada regió utilitza un tipus d'anella o numeració diferent. Així, d'entre les que sabem segur l'origen (anelles octogonals amb les inicials de la regió), un 71% de les anelles llegides provenien de diverses regions d'Alemanya, un 8,8% de Suïssa, un 1% de Suècia, un 0,59% d'Holanda i un individu de la República Txeca. La resta d'anelles llegides (cilíndriques de color blanc, blau, verd, negre o groc), que corresponen a un 18% i escaig, és probable que en bona part tinguin l'origen a França, tot i que també poden ser catalanes o de la resta de l'Estat.

Per les anelles no podem saber en quin punt d'Àfrica passen l'hivern. Només es pot tenir la informació quan a algun individu se li posa un radiotransmissor, cosa que a Catalunya no s'ha fet mai amb aquesta espècie. El 27 d'agost de l'any passat es va poder veure l'antena que sobresortia del plomatge d'una cigonya a Gurb, que amb tota probabilitat era un emissor col·locat al

Les electrocucions

punt de nidificació.

Malauradament, massa sovint, quan les cigonyes es volen parar damunt les torres elèctriques per passar la nit fan contacte amb els cables i s'electrocuten. L'any passat, per exemple, només entre agost i setembre, es varen trobar 13 cigonyes mortes sota diverses torres dels termes municipals de Gurb, Malla, Manlleu i Masies de Voltregà. La xifra, però, s'ha vist superada amb escreix només el primer cap de setmana d'agost d'enguany a la zona de Sant Quirze de Besora on, en arribar un grup de més de 700 cigonyes, una setantena es varen electrocutar. L'Institut Català d'Ornitologia (ICO) estima que anualment deuen morir, en pas per Catalunya durant la migració, com a mínim unes 120 cigonyes. Quan es detecten, el Cos d'Agents Rurals aixeca acta i recull les cigonyes mortes o ferides i les porta al Centre de Recuperació de Fauna Salvatge de Torreferrussa per fer necròpsies i cures respectivament. La solució per tal que no es repeteixin aquests lamentables fets és la modificació de les torres elèctriques, amb millor aïllament dels cables, canvis en l'estructura o d'altres.

"L'Institut Català d'Ornitologia estima que anualment deuen morir, en el seu pas per Catalunya durant la migració, com a mínim 120 cigonyes electrocutades"